

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึงเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญของการวิจัยทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็นสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษา ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารและครู และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ในอนาคต และกรอบความคิดในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาตัวแปรที่เป็นสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ประสิทธิผลการจัดการศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น และความสามารถในการบูรณาการภายในโรงเรียน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร และด้านครู

ปัจจัยด้านโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปร ขนาดโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และประเภทของโรงเรียน

ปัจจัยด้านผู้บริหาร ประกอบด้วยตัวแปร วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์การบริหาร และภาวะผู้นำ

ปัจจัยด้านครู ประกอบด้วยตัวแปร วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ความพึงพอใจของครู ความสามัคคีของครู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น ปีการศึกษา 2543-2545 จำนวน 40 คน และครูที่สอนในโรงเรียนดีเด่น 152 คน รวมทั้งสิ้น 192 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนด โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows Release 11.0 แล้วสรุปผล อภิปรายผล

และข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในเขต อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในอนาคตต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา
3. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543 – 2545 จำนวน 40 คน จาก 20 โรงเรียน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา จำนวน 250 คน รวมทั้งสิ้น 290 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นในการวิจัยครั้งนี้จะใช้เป็นประชากรทั้งหมด จำนวน 40 คน และครูผู้สอน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) โดยจัดกลุ่มตามขนาดของโรงเรียน จากนั้นหาสัดส่วนครูผู้สอนตามขนาดของโรงเรียนที่แบ่งไว้ได้จำนวน 152 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง กำหนดโดยอาศัยเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 256) การสุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในแต่ละโรงเรียนใช้สุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากรายชื่อครูผู้สอน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้ใช้แบบสำรวจ และแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้
 

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจ และแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน ประกอบด้วย ขนาดโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และประเภทโรงเรียน

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยของผู้บริหาร ประกอบด้วยระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การบริหาร รวมเป็นคำถาม 3 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2 มิติ ประกอบด้วยภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ และภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน รวมคำถาม 21 ข้อ และปลายเปิด 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 22 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษาใน 2 มิติ ประกอบด้วยความสามารถในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียน และความสามารถในการบูรณาการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน รวมคำถาม 20 ข้อ และปลายเปิด 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 21 ข้อ

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยของครู ประกอบด้วย ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านครู ประกอบด้วย ความพึงพอใจของครู รวมคำถาม 10 ข้อ ความสามัคคีของครู รวมคำถาม 10 ข้อ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู รวมคำถาม 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษาใน 2 มิติ ใช้แบบสอบถามชุดเดียวกับแบบสอบถามที่ใช้กับผู้บริหาร รวมคำถาม 20 ข้อ และปลายเปิด 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 21 ข้อ

#### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขึ้นประสานโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารโรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งส่งแบบสอบถามให้ผู้บริหารและครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

4.2 ขึ้นเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ตามแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนดไว้โดยใช้เครื่องมือ 1 ชุด ต่อตัวอย่าง 1 คน ซึ่งการเก็บข้อมูลนี้ดำเนินการในเดือนตุลาคม 2545

#### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ และแบบสอบถามแต่ละตอนมีลักษณะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครู ใช้วิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percent)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ กระทำโดยการหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าที (t-test)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ กระทำโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

### สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ตามผลการวิจัยทั่วไป วัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

#### 1. ผลการวิจัยทั่วไป

สภาพทั่วไปของโรงเรียนดีเด่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นโรงเรียนขนาดกลาง อัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียน 1 : 15.65 และเป็นโรงเรียนประเภทขยายโอกาสทางการศึกษา

#### 2. ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านความสามารถในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียน และความสามารถในการบูรณาการภายในโรงเรียนอยู่ในระดับสูงทั้ง 2 ด้าน

เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อในด้านความสามารถในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น พบว่าโรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสสร้างชื่อเสียงทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ครูเสนอความคิดเห็นที่ดี ๆ ในที่ประชุม คณะครูและผู้บริหารจะรับฟังโดยไม่ถือคติ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญใด ๆ คณะครูให้ความร่วมมือด้วยดี ตามลำดับ และโดยทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง

ส่วนด้านความสามารถในการบูรณาการภายในโรงเรียนนั้นพบว่า ผู้บริหารสามารถจัดประชุมให้ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์การปฏิบัติงานร่วมกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและรองลงมาได้แก่ผู้บริหารสามารถมอบหมายงานและมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่ครูได้อย่างทั่วถึง และโรงเรียนของผู้บริหารสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ค่อนข้างรวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนโรงเรียนของผู้บริหารมีคุณภาพสามารถแข่งขันกับโรงเรียนในอำเภออื่น ๆ ตามลำดับ และทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่ ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา พบว่าประสิทธิผลด้าน ความสามารถในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของของผู้บริหารโรงเรียน และความสามารถใน การบูรณาการ ภายในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

4.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน ดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรตาม (ด้านความสามารถ การปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียน) จำแนกตามกลุ่มของตัวแปร ได้แก่กลุ่มตัวแปรด้านผู้บริหารด้าน โรงเรียน และด้านครู โดยกลุ่มตัวแปรด้านผู้บริหารนั้นพบว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพมี ความสัมพันธ์กับตัวแปรตามสูงสุด รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และ ระดับการศึกษาของผู้บริหารตามลำดับ กลุ่มตัวแปรด้านโรงเรียนนั้นพบว่า ขนาดโรงเรียนและ อัตราส่วนครูต่อนักเรียนมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาได้แก่ ประเภทโรงเรียน ตามลำดับ และ ส่วนกลุ่มตัวแปรด้านครูนั้นพบว่า ความพึงพอใจของครู มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามสูงสุด รองลงมาได้แก่ ระดับการศึกษา การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู ความสามัคคีของครู และประสิทธิภาพการทำงาน ตามลำดับ

4.1.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรตาม (ด้านความสามารถใน การบูรณาการการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน) จำแนกตามกลุ่มของตัวแปร ได้แก่ กลุ่มตัวแปรด้าน ผู้บริหาร ด้านโรงเรียน และด้านครู โดยกลุ่มด้านผู้บริหารนั้นพบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบ เปลี่ยนสภาพมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามสูงสุด รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบ แลกเปลี่ยน และระดับการศึกษาของผู้บริหารตามลำดับ กลุ่มตัวแปรด้านโรงเรียนนั้นพบว่า ขนาด ของโรงเรียนและอัตราส่วนครูต่อนักเรียนมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาได้แก่ ประเภทโรงเรียน ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวแปรด้านครูนั้นพบว่า ความพึงพอใจของครู มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม สูงสุด รองลงมาได้แก่ ระดับการศึกษา การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู ความสามัคคีของ ครู และประสิทธิภาพการทำงาน ตามลำดับ

4.2 อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

4.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความสามารถในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ตัวแปร โดยสามารถอธิบายประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารทางด้านการปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียนร่วมกันได้ ร้อยละ 85.80 โดยตัวแปรที่ส่งผลทางบวกได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู และขนาดของโรงเรียน ตามลำดับ

4.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความสามารถในการบูรณาการภายในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ตัวแปร โดยสามารถอธิบายประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารทางด้านการบูรณาการภายในโรงเรียนร่วมกันได้ร้อยละ 93.60 โดยตัวแปรที่ส่งผลทางบวกได้แก่ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ และขนาดโรงเรียน ตามลำดับ

## 5. ผลการทดสอบสมมุติฐาน ผลการทดสอบสมมุติฐานของการวิจัย มีดังนี้

สมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1 “ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อยู่ในระดับปานกลาง”

ผลการทดสอบ ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อยู่ในระดับดี ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 “ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น จำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ไม่แตกต่างกัน”

ผลการทดสอบ ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น จำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 3 “ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านครู มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น”

ผลการทดสอบ “ปัจจัยในกลุ่มต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น” ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าตัวแปรด้านผู้บริหาร(ผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ) จะมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยด้านโรงเรียน และด้านครู แต่อย่างไรก็ตามตัวแปรในด้านโรงเรียน (ขนาดโรงเรียน) และด้านครู (การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู) ก็เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

## อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลของการวิจัย ผู้วิจัยจะกล่าวเฉพาะประเด็นที่สำคัญจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อประเมินจากเครื่องมือ ปรากฏว่ามีประสิทธิผลสูง ทั้งความสามารถในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียน และความสามารถในการบูรณาการภายในโรงเรียน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า “ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นอยู่ในระดับปานกลาง” ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องจากผู้บริหารในปัจจุบันมีระดับการศึกษาสูงกล่าวคือ มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปถึงร้อยละ 60 มีประสบการณ์การบริหารเฉลี่ย 17 ปี และประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 25 ปี จากคุณสมบัติดังกล่าว จึงทำให้ผู้บริหารมีสมรรถภาพในการบริหาร โรงเรียนสูงเพราะผลการวิจัยยืนยันว่าระดับการศึกษาและประสบการณ์การบริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษา และสมรรถภาพในการบริหาร สอดคล้องงานวิจัยของโอนิล (O' Neal, 1987 : 320 อ้างใน บุญเรือนหมั่นทรัพย์, 2538 : 52) พบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานยิ่งมาก และมีประสบการณ์บริหารมากจะยิ่งทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเข้าใจงานมากยิ่งขึ้น งานวิจัยของ อารุงจันทวานิช และคณะ (2527 : 91) พบว่าโดยเฉลี่ยครูใหญ่ในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลสูงจะมีประสบการณ์สูงกว่าครูใหญ่ในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต่ำ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจิดหล้า สุนทรวิภาต (2534 : 186 – 188) พบว่าหัวหน้าภาควิชาที่มีการศึกษาค่ำและอยู่ในตำแหน่งนานมีประสิทธิผลของภาควิชาสูงกว่าหัวหน้าภาควิชาที่มีการศึกษาค่ำแต่อยู่ในตำแหน่งไม่นาน

นอกเหนือจากปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหารแล้ว ประสิทธิผลการจัดการศึกษาที่อยู่ในระดับสูงก็มีผลมาจากปัจจัยด้านโรงเรียนและครูด้วย จากการศึกษาด้านขนาดของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงโดยเฉลี่ยเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของอารุงจันทวานิช (2532 : 29) และจากการวิเคราะห์ของสตีลส์ (Steers, 1977 : 67 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 40) พบว่าขนาดขององค์กรที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นขององค์กร ส่วนอัตราส่วนครูต่อนักเรียนนั้นจากผลการวิเคราะห์ของ ศิริชัย ชินะดังกูร (2527 : บทคัดย่อ) พบว่าอัตราส่วนครูต่อนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาที่เหมาะสมโดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 1 : 21 คน และเสนอแนะว่าน่าจะอยู่ในช่วงระหว่าง 21 – 33 คน การที่โรงเรียนยังมีขนาดใหญ่ จำนวนครูเพียงพอ ตลอดจนมีเครื่องอำนวยความสะดวก มีวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย ยิ่งทำให้โรงเรียนมีประสิทธิผลในการจัดการศึกษาสูงขึ้น

ปัจจัยด้านครูก็เช่นเดียวกัน จากการศึกษาความพึงพอใจของครู ความสามัคคีของครู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู ปรากฏว่าทุกด้านอยู่ในระดับดีเป็นที่น่าพอใจทั้งสิ้น

การที่ครูได้รับการสนับสนุนทางสังคมดี มีความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่ครู และมีความพึงพอใจในการทำงาน ย่อมมีความสุขในการทำงาน ทำให้ระดับขวัญกำลังใจของครูสูง มีความผูกพันกับโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อการทำงานและคุณภาพของผลงานด้วย (Campbell, 1977 : 36-39 ; Porter Steers and Mowday, 1974 : 603 ; Wilson and Corcoran, 1988 : 57-58 ; Hoy and Miskel, 1991 : 382-383 อ้างใน บุญเรือน หมั่นทรัพย์, 2538 : 110) จากการศึกษาของพอร์เตอร์ สเตียร์ และมาวเดย์ (Porter, Steers and Mawday, 1974 : 603 อ้างใน บุญเรือน หมั่นทรัพย์, 2538 : 54) พบว่าเมื่อครูมีความรู้สึกอยากทำงาน มีความสุขกับรายได้ สวัสดิการ และสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป ย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน ส่วนความสามัคคีหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นตัวแปรที่กำหนดประสิทธิผลขององค์การ สมาชิกหรือบุคลากรในโรงเรียนมีความสามัคคี ยึดมั่นในกลุ่ม จะมีความพึงพอใจในงานสูง อัตราการขาดงานและลาออกต่ำ สอดคล้องกับ วูดและคนอื่น ๆ (Wood and others, 1986 : 45 อ้างใน บุญเรือน หมั่นทรัพย์, 2538 : 55) ความสามัคคีของสมาชิกในองค์การมีความสำคัญ เพราะความสามัคคีจะทำให้เกิดความยึดมั่นในกลุ่ม

จากข้อได้เปรียบทางปัจจัยทางด้านโรงเรียน ผู้บริหาร และครู ดังได้อภิปรายมาแล้ว ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งสามารถบูรณาการ ความรู้ ความสามารถ ของผู้บริหารและครูภายในโรงเรียนได้เต็มที่ ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูง

2. ปัจจัยและตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยและตัวแปรในแต่ละปัจจัยที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัย และสามารถนำมาทำนายประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นได้ กล่าวคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านผู้บริหารและปัจจัยด้านครู มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ เรดและคนอื่น ๆ ได้สังเคราะห์ไว้ (Reid and others, 1988 : 24-29 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 227) และสอดคล้องกับแนวคิดของสเตียร์ (Steers, 1977 : 8) ที่เห็นว่า ปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยด้านบุคคลเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลขององค์การ และเมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยในปัจจัยแต่ละด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือในปัจจัยด้านโรงเรียน ตัวแปรขนาดโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน ประเภทของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของจุมพล พูลภัทรชีวิน (2532) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532 : 171, 177) และอุมพร หล่อสมฤดี (2527) สำหรับปัจจัยด้านครูที่พบว่า ความสามัคคีของครู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม

ของครูมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน การ์โร การ์ริตา (Garro Garita, 1986 : 1546 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 239)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะไม่สอดคล้องกับกรอบความคิดทั้งหมดโดยมีตัวแปรย่อยบางตัวในปัจจัยบางด้านที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การบริหาร แต่ผลการวิจัยนี้ก็มีความสอดคล้องกับผลการวิจัย เช่น ผลการวิจัยของการ์โร การ์ริตา (Garro Garrita, 1986 : 1546 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 230) ที่พบว่าประสบการณ์การบริหารของครูใหญ่ และการได้รับการศึกษาทางการบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ และงานวิจัยของวิสุทธิ์ ราษฎร์ (2532 : 85) พบว่าวุฒิการศึกษาของผู้บริหารไม่ใช่ปัจจัย ที่กำหนดความสำเร็จของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่ยากจน

3. ปัจจัยและตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทั้ง 3 กลุ่มที่นำมาศึกษา ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนเรียงตามลำดับ คือปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านครู โดยแต่ละปัจจัยมีตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดบางตัวเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยที่นำมาศึกษาการทำนายประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันเองสูงในหลายปัจจัยอีกทั้งปัจจัยบางตัวที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกันทั้งหมดในเรื่องตัวแปรย่อยที่ใช้พยากรณ์ประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน สำหรับตัวแปรที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนมีทั้งหมด 3 ตัว คือ ขนาดของโรงเรียน ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู ดังเหตุผลตามลำดับดังนี้

3.1 ขนาดของโรงเรียนขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรย่อยในกลุ่มปัจจัยด้านโรงเรียนที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด เมื่อวิเคราะห์จากอำนาจพยากรณ์ของตัวแปรทั้งหมดที่มีต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนไม่ว่าจะประเมินประสิทธิผลโดยกลุ่มรวม หรือแยกประเมินโดยบริหารหรือประเมินโดยครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่ จะมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่ดีกว่าการที่ตัวแปรขนาดของโรงเรียนเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีความ สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยของเรดและคนอื่น ๆ (Reid and others, 1988 : 29 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 227) ที่พบว่าขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ของสตีเยร์ (Steers, 1977 : 67 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 227) ก็พบว่าขนาดขององค์กรเพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ

ประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นขององค์กร และจากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532 : 36) เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของเอกชน ก็พบเช่นเดียวกันว่าขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน และพบว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ เป็นตัวแปรย่อยในปัจจัยด้านผู้บริหารที่เป็นตัวพาการณ์ที่ดีต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน การที่ผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพสามารถเป็นตัวพาการณ์ที่ดีต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน นับเป็นการสนับสนุนแนวคิดใหม่ ที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะแนวความคิดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพยังไม่มีผู้ศึกษากับผู้บริหารไทยโดยตรง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของเบส (Bass, 1985 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 231) และเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1989 : 214-215 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 231) ที่พบว่าในหน่วยงานหรือโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ

ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นที่มีประสิทธิผลการจัดการศึกษา มักจะมีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ( $\bar{X} = 2.54$ ) มากกว่าภาวะนำแบบแลกเปลี่ยน ( $\bar{X} = 2.42$ ) นั้น อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลการจัดการศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนตลอดเวลาเพื่อสามารถใช้ในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

3.3 การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู การสนับสนุนทางสังคมของครูเป็น ตัวพยากรณ์ที่ดีอีกตัวหนึ่งในปัจจัยด้านครูที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่น เพราะหากครูได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดีก็ย่อมเกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลแก่โรงเรียน สอดคล้องกับการวิจัยของจุมพล พูลภัทรชีวิน (2532 : 91-92) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผล ของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบผลวิจัยที่สอดคล้องกันว่าโรงเรียนเอกชนที่มี สัมฤทธิ์ผลสูงจะสามารถจัดสวัสดิการของครู วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และ พร้อมกว่าโรงเรียนเอกชนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำ นอกจากนี้การโร การ์ตา (Garro Garita, 1986 : 154 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 238) ศึกษาพบว่าในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ครูใหญ่จะสนับสนุนช่วยเหลือครู รวมทั้งงานวิจัยของ เจมส์ สวีเน่ (Sweeney, 1986 : 349 อ้างใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536 : 238) ได้สังเคราะห์งานวิจัยหลายฉบับก็พบผลการวิเคราะห์ใน ทำนองเดียวกันคือ ครูใหญ่ที่มีประสิทธิภาพการจัดการศึกษาจะสนับสนุนครู ช่วยเหลือครูในด้านต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู จัดได้ว่าเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญต่อประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนเช่นกัน

#### ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาดังกล่าว มีข้อเสนอแนะจาก การวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ตามลำดับดังนี้

#### ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

|                                                             |          |
|-------------------------------------------------------------|----------|
| ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน | การศึกษา |
| เปรียบเทียบ                                                 |          |

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารและครู และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล การจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คุณภาพ การจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในด้านความสามารถการปรับปรุงการจัดการศึกษาของ ผู้บริหารและความสามารถในการบูรณาการภายในโรงเรียนอยู่ในระดับดีและไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัย ยังพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารคือภาวะผู้นำ และระดับการศึกษา ปัจจัยด้านโรงเรียนคือขนาดโรงเรียน

อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และปัจจัยด้านครูคือความพึงพอใจ และระดับการศึกษา ตามลำดับ โดยผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำมาพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลให้เหมาะสมในอนาคตต่อไป ซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านโรงเรียน ในตัวแปร ขนาดของโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน มิใช่ตัวแปรที่สำคัญ ที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาในด้านการปรับปรุงประสิทธิผลการจัดการศึกษา ควรมุ่งให้ความสำคัญไปที่ปัจจัยอื่นมากกว่า

2. ปัจจัยด้านผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปรด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนได้ ดังนั้น การพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำ ทั้งด้านผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและผู้นำแบบแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับสูง จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาอาจทำได้โดยการอบรมแบบเข้ม ทั้งระยะสั้นและระยะยาว หาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้ ประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร

3. ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถภาพในด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหาร ซึ่งอาจทำในรูปคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มีการติดตามประเมินผลการทำงานในโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวางแผนเพื่อการพัฒนา ผู้บริหารต้องทันเหตุการณ์ ติดตามข่าวสารทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และจนก้าวทันเทคโนโลยีสมัยใหม่

4. ปัจจัยด้านครู พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรมีนโยบายที่สนับสนุนการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้บริหารและครูในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความรักความผูกพันต่อโรงเรียน ซึ่งมีส่วนต่อการเสริมสร้างประสิทธิผลของโรงเรียน นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่ครู โดยให้ความสนใจกับปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ของครู ที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการแตกแยกความสามัคคี โดยการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม ให้อภัยและกำลังใจ ให้อาหารที่ถูกต้องแก่คณะครู ปฏิบัติต่อครูโดยให้การยกย่องนับถือ และทำตนเป็นตัวอย่างของการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย เสียสละและอุทิศตนเพื่อผู้อื่น เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น

อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จากการประเมินของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เห็นประสิทธิผลการจัดการศึกษาได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นนั้น ควรจะทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารทั้งหมด ไม่เฉพาะแต่กลุ่มผู้บริหารที่เป็นผู้บริหารดีเด่นเท่านั้น กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มนักเรียน ซึ่งหากสามารถศึกษาได้ครอบคลุมในทุกกลุ่มตัวอย่างจะทำให้สามารถประเมินประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนได้อย่างชัดเจนขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาโดยคัดเลือกมาเพียง 3 กลุ่มเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาให้ครอบคลุมปัจจัยอื่น ๆ ด้วยเช่น กลุ่มผู้เรียน กลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเชิงปริมาณซึ่งอาศัยตัวเลข และสถิติในการแปลผลเป็นสำคัญ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องจากเรื่องของประสิทธิผลและปัจจัยบางตัวหากพิจารณาจากตัวเลขเพียงอย่างเดียวอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นควรมีการศึกษาข้อมูลโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ มาประกอบด้วย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารและครูปฏิบัติเก็บ ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น

4. การศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โดยวิธีการดำเนินการวิจัยแบบอื่น การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ ควรจะวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จะทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น